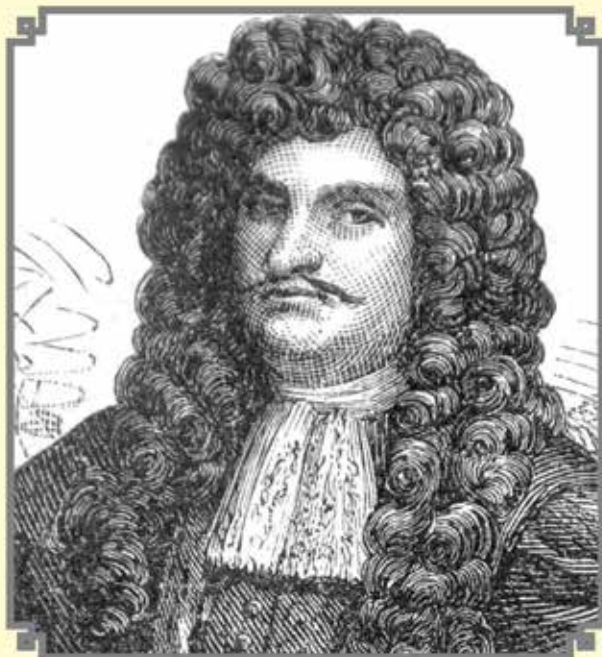

Biografisk text från 1880

Greven
Johan
Gyllenstjerna

Biografi: Politikern
Johan Gyllenstjerna
– Återutgivning av text från 1880

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-239-8

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du veta mer om en av de mest kända svenska personerna genom historien: Johan Gyllenstjerna.

Den korta texten berättar hur det gick till när Gyllenstjerna blev en av kungens närmaste rådgivare.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1880 i tidskriften "Läsning i hemmet för hvar dag i året. Illustrerad svensk familjebok utgifven af Herm. Hofberg" med rubriken "Johan Gyllenstjerna". Texten publicerades anonymt under signaturen "—**—".

Den här e-boken publicerades på sajten e-boksbiblioteket.se i december 2016.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Biografi: Johan Gyllenstjerna

Den här texten publicerades ursprungligen år 1880 i tidsskriften "Läsning i hemmet för hvar dag i året. Illustrerad svensk familjebok utgifven af Herm. Hofberg" med rubriken "Johan Gyllenstjerna". Texten publicerades anonymt under signaturen "——".*

En af de utmärktaste män icke blott för sin tid, utan bland de utmärktaste Sverige fostrat, en personlighet länge klandrad och misskänd, men äntligen i våra dagar uppskattad till sitt fulla värde, är Carl XI:s vän, rådgifvare oeh allsmäktige minister Johan Göransson Gyllenstjerna. Han föddes på Elfsjö gård i Bränkyrka socken, nära Stockholm, d. 18 febr. 1635. Fadren var landshöfdingen öfver Upsala län, amiralen m. m. Göran Göransson Gyllenstjerna och modren Anna Skytte till Duderhoff. Af Carl X utnämnd till kammarherre, blef Gyllenstjerna 1666 hofkansler, var år 1668 landtmarskalk samt blef sedan riksråd och generalguvernör öfver Skåne. Under Carl XI:s danska krig stald vid konungens sida, lyckades han vinna sin monarks oinskränkta förtroende och var så länge han lefde dennes förklarade gunstling, utan hvars råd konungen ej företog någonting och

jemväl efter rådgifvarens död trohet följde under hela sin regeringstid. Dessa råd, i allt en motsats till det förut herrskande regeringssystemet, gingo ut på att underkasta rådet en sträng undersökning för dess förmyndareförvaltning, att till kronan indraga de bortskänkta kronogodsden, att öfvergifva de tyska eröfringarna, såsom för Sverige mer farliga än gagneliga, och i stället söka vinna Norge, att afstå från det förödmjukande förbundet med Frankrike och i stället sluta sig till Danmark, hvarefter Sverige-Norge skulle uppträda som en politiskt sjelfständig stat, hvilken, grundande sin styrka på en välordnad sjömakts och vidsträckt handel, kunde undvara utländskt penningunderstöd, betala sin statskuld och lefva mäktig och lycklig inom sig sjelf. Denna storslagna plan, åt hvilken man ännu efter tvenne århundraden ej kan undgå att skänka sitt fullkomligaste bifall, hafva Gyllenstjernas afundsmän och fiender tillagt de orenaste bevelsesgrunder. Läger man härtill, att redaktionen, denna nagel i högadelns öga, var hans tanke, ehuru den ej blef ett verk af hans hand, att hans politiska plan stridde helt och hållet mot den förut följda, samt att hans personlighet ej var egnad att vinna vänner, må man ej förundra sig öfver de skuggor, med hvilka hans bild så frikostigt blifvit tecknad.

Utan tvifvel var det Gyllenstjernas fosterlandskärlek, kraftfulla beslutsamhet och ovanliga förmåga, som beredde honom Carl XI:s gunst; men dertill fans i Gyllenstjernas personlighet någonting som mäktigt tilltalade konungen. Gestalten var en jättes och utmärktes af en jättes styrka. Man berättar, att han med lätthet kunde linda en spik kring sitt finger, med blotta händerna räta ut en hästsko eller sammanklämma en tjock silfverbägare. Dessa kraftprof beredde honom vedernamnet »starke Jan», en benämning hvarmed han ofta he-

drades af konungen sjelf. Hans belackare och fiender kallade honom gemenligen »grofve Jan», för att beteckna hans rättframma, flärdfria uppträdande såsom någonting groft och opassande i hofvets salar. Att han, ehuru fiende till flärd och en lysande yta, kunde, när omständigheterna så fordrade, utveckla en förvånande prakt och jemväl skicka sig som en hofman, visade han, när han, som ambassadör, i Köpenhamn afhemtade konungens brud, prinsessan Ulrika Eleonora. Omgifven af en lysande svit af unge adelsmän, uppträdde han vid danska hofvet i en ytterst dyrbar dräkt, hvilken sällsamt nog några veckor derefter blef hans svepning. Han afled i Landskrona d. 10 juni 1680. Sjelf hoppades han i det längsta på förbättring, men allt tätare slöto sig dödens skuggor omkring hans läger. »Jag vet att Sverige i alla fall skall komma att regeras efter mina grundsatser», sade den store mannen i dödsstunden, liksom han gladt sig i hoppet, att ännu ur grafven kunna styra sin konung och sitt fädernesland.

Johan Gyllenstjerna.

Viktiga ord och personer

Gyllenstierna d. ä., Göran Göransson.

[1601–1646] Svensk militär och landshövding. Tjänstgjorde som kavallerist i den svenska armén och hade amiral när han slutade sin militära karriär. Utsågs år 1640 till den allra första landhövdingen i Uppsala län.

Hofberg, Herman.

[1823–1883] Svensk läkare och fornforskare. Är mest känd för sitt arbete på Nationalmuseum och för sitt verk ”Genom Sveriges bygder” från 1882.

Carl X.

[1622–1660] Karl var svensk kung från 1654. Är mest känd för tåget över Stora Bält som gjorde att Bohuslän och Skåne blev svenska. Var gift med Hedvid Eleonora. Karl avled efter en kort tids sjukdom. Hans namn skrivs i dag Karl X Gustav.

Carl XI.

[1655–1697] Blev svensk kung vid 5 års ålder 1660 under namnet Karl XI, men tog inte tronen i besittning förrän 1672. Gjorde omfattande insatser för att återupprätta svenska armén och flot-

tan. Tog också initiativet till en centralisering av den svenska staten. Var också ansvarig för den försvenskning som genomfördes i de tidigare danska delarna av riket.

Redaktionen.

Felstavning av begreppet reduktionen, en indragning av markområden, gårdar och egendom till staten. Ett 10-tal sådana reduktioner genomfördes i Sverige under medeltiden. I de flesta fall drabbade reduktionen adliga familjer som fått stora markområden genom donationer, förläningar eller kungliga gåvor.

Skytte, Anna Johansotter av Duderhoff.

[1610–1679] Friherrinna och gift med den svensk amiralen Göran Göransson Gyllenstierna. Var mor till det svenska riksrådet Johan Gyllenstierna.

Ulrika Eleonora.

[1688–1741] Svensk drottning som regerade i Sverige från 1719 till 1720. Var dotter till Karl XI och syster till Karl XII. Hennes make Fredrik [1676–1751] tog över tronen år 1720.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"

- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)